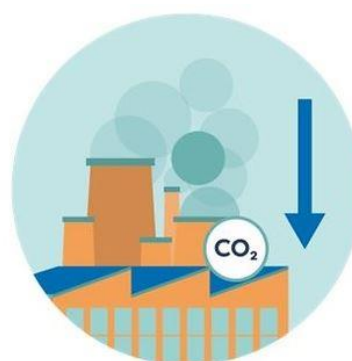
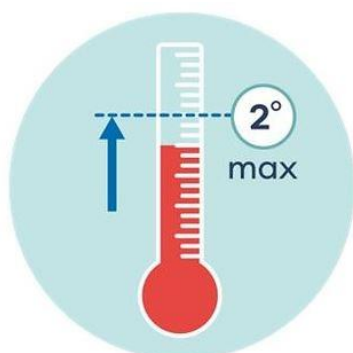

Regionale Energie Strategie Cleantech Regio 2020-2030

Startnotitie

Van gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe, Heerde, Lochem, Voorst, Zutphen, provincie Gelderland, Water schap Vallei & Veluwe, Waterschap Rijn & IJssel, in samenwerking met de Strategische Board Cleantech Regio en Liander.

Versie 04-06-2019, op basis van bespreking in de stuurgroep RES 24-05 en reacties daarop

Inhoudsopgave

1. Over deze startnotitie	3
2. RES: hoe & wat	4
2.1 Landelijk Klimaatakkoord vertaald naar de regio	4
2.2 Regionale afspraken helpen	5
2.3 Uitgangspunten RES	6
2.4 Beslispunt(en) RES	6
2.4.1 Committeren aan samenwerking	6
2.4.2 'Koppelkansen' benutten	6
2.4.3 Gezamenlijke werkafspraken	6
3. Energie opwekken: opgaven	7
3.1 Wat weten we nu over onze opgaven?	7
3.2 Ambitie provincie en het Gelders Energie Akkoord	8
3.3 Ambitie waterschappen	8
3.4 Ambitie Cleantech Regio	8
3.5 Beslispunt(en)	8
3.5.1 Ambitie Cleantech Regio in de RES 1.0	8
4. Wie doet mee en wie beslist?	9
4.1 Meedenken en meesturen	9
4.2 Meebeslissen	9
4.3 Bewaking en ondersteuning	10
4.4 Beslispunt(en)	10
4.4.1 Wie beslist over de RES	10
4.4.2 Participatie	10
4.4.3 Gemeenten betrekken stakeholders bij hun lokale beleid	10
5. RES-ontwikkeling stap voor stap	11
Vaststellen startnotitie: zomer 2019	11
Ondertekening Klimaatakkoord: najaar 2019	11
Concept-RES: een half jaar na ondertekening van het Klimaatakkoord klaar	11
Definitieve RES 1.0: een jaar na ondertekening van het Klimaatakkoord klaar	11
RES actualiseren: tweejaarlijks	11
6. Organisatie en communicatie	12
6.1 Organisatiestructuur	12
6.2 Communicatie	14
6.3 Inzet middelen	14

1. Over deze startnotitie

Voor u ligt de startnotitie Regionale Energie Strategie (RES), gemaakt door en voor gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen, provincie Gelderland, Waterschap Vallei & Veluwe, Waterschap Rijn & IJssel en de Strategische Board van de Cleantech Regio. Gemeente Deventer doet mee in de Regionale Energie Strategie West-Overijssel.

In deze startnotitie staat welke energieopgaven wij moeten realiseren in onze regio, hoe wij samen willen komen tot een RES, welke aanpak wij voorstellen en welke afspraken daarvoor nodig zijn. Het landelijke ontwerp-Klimaatakkoord en onze eigen regionale ambities zijn hiervoor de basis geweest. Dit Klimaatakkoord wordt opgesteld door het Rijk, decentrale overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Doel is landelijk afspraken maken om te voldoen aan de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015): 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990 en (bijna) 100% minder CO₂- uitstoot in 2050. Waarschijnlijk wordt het Klimaatakkoord najaar 2019 ondertekend.

De dertig regio's in Nederland moeten binnen een jaar na ondertekening¹ van het Klimaatakkoord en definitieve RES 1.0 vastgesteld hebben, waarin zij aangeven hoe zij afspraken uit het Klimaatakkoord tot 2030 willen invullen. Dat geldt ook voor onze regio.

Wij moeten binnen deze landelijke deadline dus in zeer korte tijd komen tot een RES 1.0. Met deze startnotitie anticiperen wij hierop, zodat wij u vast meenemen in onze ideeën om straks tot een RES te komen en wij tijd en ruimte hebben om stakeholders te laten participeren bij het maken van de RES.

Eerder is al een concept-startnotitie gemaakt. De reacties van alle betrokken partijen zijn verwerkt in de notitie die nu voor u ligt en zijn in de nota van commentaar en wijzigingen samengevat. Deze startnotitie is zoals gezegd gebaseerd op het concept-Klimaatakkoord. Komen er nog wijzigingen in het definitieve Klimaatakkoord die impact hebben op deze startnotitie, dan informeren wij u hier natuurlijk over.

Als gemeenteraden, provincie, waterschappen en de Strategische Board van de Cleantech Regio de startnotitie vaststellen, maken wij een concept-RES, waarna een definitieve RES 1.0 (en uitvoeringsprogramma RES) volgt. De RES wordt vervolgens elke twee jaar geactualiseerd. In de startnotitie gaat het eerst om commitment voor samenwerking en het vaststellen van een aanpak en afspraken om te komen tot een RES.

- Deze startnotitie is mede gebaseerd op het ontwerp-Klimaatakkoord van 21 december 2018 en de bijbehorende handreiking RES (20 december 2018). Hierin zijn de spelregels en afspraken over een gezamenlijke werkmethode omschreven en deze staan ook op hoofdlijnen in deze startnotitie. Wij verwachten het definitieve Klimaatakkoord komend najaar, waarna ook een nieuwe Handreiking RES volgt (zie bijlage).
- In deze notitie vindt u onder 'Beslispunt(en)' steeds de thema's waarover u als gemeenteraden, provincie, bestuurders van waterschappen beslist.

---

¹ Deze startnotitie gaat uit informatie uit het ontwerp-Klimaatakkoord van 21 december 2018, waarin deze termijn genoemd staat. Ten tijde van het opstellen van deze startnotitie is bekend dat de landelijke koepelorganisaties voor afronding van het Klimaatakkoord verlenging bespreken van deze termijn tot 18 maanden.

2. RES: hoe & wat

Uitvoering van het Klimaatakkoord heeft impact op de manier waarop wij wonen, werken en ons landschap inrichten. In de Cleantech Regio maken wij hiervoor samen keuzes en stemmen af over welke energiedoelstellingen wij binnen welke termijn willen halen. Dit doen we via de Regionale Energie Strategie (RES). Het is een instrument om te komen tot regionaal gedragen keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de opslag en energie-infrastructuur die daarvoor nodig is.

2.1 Landelijk Klimaatakkoord vertaald naar de regio

Veel afspraken uit het landelijke Klimaatakkoord moeten in de regio worden waargemaakt. Dat gebeurt via de Regionale Energie Strategie (RES).

Het Klimaatakkoord gaat over vijf sectoren:

- gebouwde omgeving
- elektriciteit
- mobiliteit
- industrie
- landbouw en landgebruik

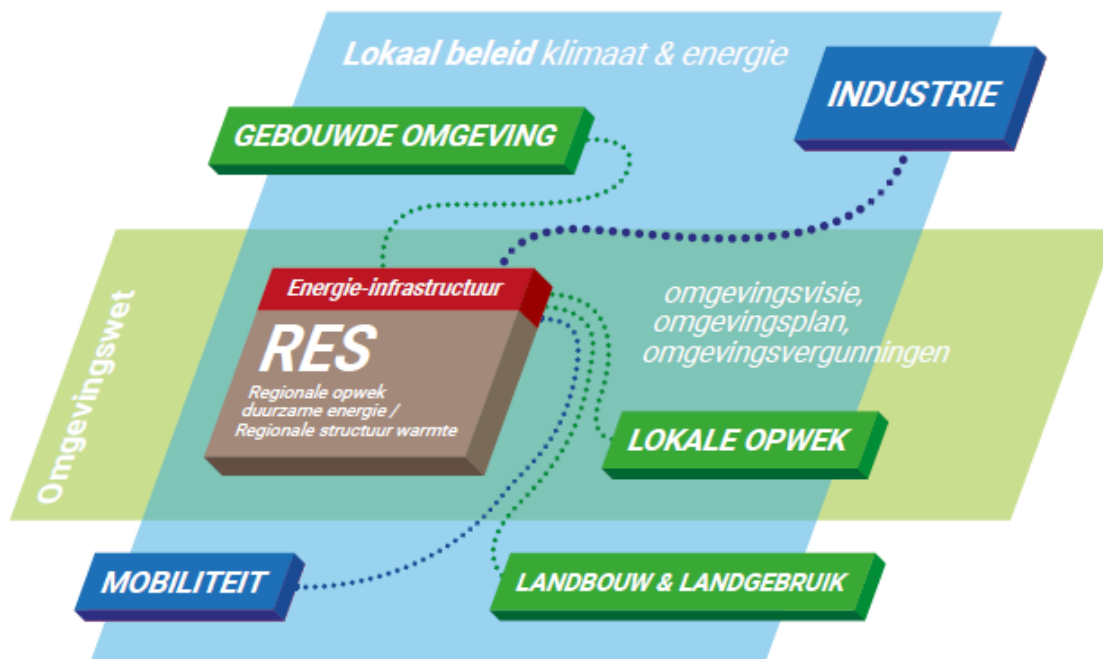
De RES focust minimaal op de gebouwde omgeving en elektriciteit. De RES geeft inzicht in wat nodig is in onze regio om te voldoen aan de klimaatdoelstellingen.

De RES is een strategie die gericht is op de ruimtelijke inpassing van grootschalige opwek van hernieuwbare energie en de energie-infrastructuur. De RES richt zich ook op de regionale warmtevraag en het warmteaanbod en de benodigde warmte-infrastructuur.

Energiebesparing en zon op het dak zijn belangrijke thema's in de energietransitie, die voor een groot deel bepalend zijn voor het realiseren van de doelstellingen voor minder CO₂-uitstoot. Ook is van belang het gegeven dat bespaarde energie niet opgewekt hoeft te worden en daarmee het ruimtebeslag van grootschalige hernieuwbare energie opwek beperkt kan worden. In de RES wordt geen regionale strategie voor energiebesparing opgenomen. Dit blijft een lokale verantwoordelijkheid. Wel is het een belangrijke doelstelling achter de RES, is er een aanname omtrent energiebesparing verwerkt in de landelijke opgave voor elektrische opwek (35 TWh, Terawattuur), biedt het RES inzicht in besparingsmogelijkheden en is het een punt voor het uitvoeringsprogramma RES.

Ook afspraken voor de andere drie sectoren en andere maatschappelijke opgaven kunnen meenemen worden in de RES. In de Cleantech Regio doen we dat als dat zinvol is en als er een directe relatie is met de RES of energie-infrastructuur. Zo nemen we bijvoorbeeld 'koppelkansen' voor klimaatadaptatie en circulaire economie mee in de RES. Het is sowieso belangrijk om regionaal overzicht te houden, alleen al om in kaart te hebben welke (toekomstige) netcapaciteit en energie-infrastructuur nodig zijn.

Via de RES wordt duidelijk wat ruimtelijke consequenties kunnen zijn als wij grootschalig hernieuwbare energie opwekken in onze regio. De RES is straks uitgangspunt voor het omgevingsbeleid van provincie, gemeenten (zoals de omgevingsvisie, de omgevingsverordening en het omgevingsplan) en voor beleid van waterschappen, de netbeheerder en de Strategische Board van de Cleantech Regio. Anders gezegd: na de besluitvorming over de RES volgt verdere uitwerking en besluitvorming in het omgevingsbeleid en daarbij horen uiteraard ook mogelijkheden voor inspraak.

Bovenstaand figuur geeft de samenhang weer tussen de RES, de instrumenten van de Omgevingswet en het lokale beleid.

We stemmen de RES af op de doelen waaraan we al werken vanuit het Gelders Energie Akkoord en de Agenda Cleantech Regio 2023 en elke gemeente voert ook haar eigen duurzaamheidsprogramma uit. We maken in de RES werkafspraken, bijvoorbeeld over hoe wij omgaan met lokaal beleid of bestaande projecten die belemmerend werken voor de RES.

Voor gemeenten, provincies en waterschappen wordt via de RES ook meer helderheid geboden hoeveel 'mensen en middelen' zij beschikbaar moeten hebben om de opgaven te realiseren.

2.2 Regionale afspraken helpen

We hebben als koepels van decentrale overheden met de afspraken in o.a. het interbestuurlijk Programma de verplichting op ons genomen om een RES op te stellen. In de Cleantech Regio zien we zéker de voordelen van een regionaal plan. Als overheden, ondernemers en onderwijs- en onderzoeksinstituten werken wij met de provincies en andere stakeholders al samen aan één Agenda Cleantech Regio. De RES is een goede manier om ook met waterschappen, netbeheerder en andere belanghebbenden langdurige samenwerking te organiseren om de klimaatdoelstellingen te realiseren.

De RES helpt:

- ... energiedoelen van de Cleantech Regio te realiseren
- ... draagvlak te creëren: lokaal en regionaal meedoen met de energietransitie
- ... recht te doen aan de omgevingskwaliteit op regionaal niveau

- ... effectief om te gaan met (maatschappelijke) kosten
- ... bij het coördineren van warmtebronnen
- ... bij kennisdeling en uitwisseling van best practices
- ... de energietransitie integraal uit te voeren
- ... bij borging van energiemaatregelen in omgevingsinstrumenten (denk aan omgevingsvisie)

2.3 Uitgangspunten RES

In de RES beschrijven we straks in elk geval:

- hoeveel hernieuwbare energie we in de Cleantech Regio op land willen opwekken en welke gevolgen dat heeft voor de energie-infrastructuur
- wat de warmtevraag is in onze regio, welke warmtebronnen beschikbaar zijn en wat nodig is voor de warmte-infrastructuur – dit doen we in het RES-onderdeel Regionale Structuur Warmte.

Bij het maken (en uitvoeren) van de RES staan vier uitgangspunten centraal:

- de RES geeft invulling aan onze ambitie voor opwek van duurzame energie en onze warmte-aanpak
- de RES is zo optimaal mogelijk ingepast in de regionale energie-infrastructuur
- de RES heeft aandacht voor de omgevingskwaliteit van de Cleantech Regio
- de RES is een gedragen resultaat van stakeholders

2.4 Beslispunt(en) RES

2.4.1 Committeren aan samenwerking

Als RES-partners in de Cleantech Regio committeren we ons aan de afspraak om samen met netbeheerders en andere maatschappelijke partners zoals kennisinstellingen te komen tot:

- een regionaal bod voor de opwekking van duurzame elektriciteit
- een regionale strategie voor warmtetransitie in de gebouwde omgeving, waarbij we warmtebronnen en de verdeling ervan inzichtelijk maken (Regionale Structuur Warmte)
- regionaal inzicht in de energie-infrastructuur die nodig is
- procesafspraken met stakeholders over uitvoering van de RES

2.4.2 'Koppelkansen' benutten

Waar mogelijk nemen we andere duurzame maatregelen uit de sectoren mobiliteit, industrie, landbouw en landgebruik mee, als er een directe relatie is met de RES of de energie-infrastructuur. We benutten 'koppelkansen' in de RES.

2.4.3 Gezamenlijke werkafspraken

- voor het opstellen van de RES gaan we in beginsel uit van bestaand beleid en huidige plannen als vertrekpunt
- gemeenten respecteren elkaars werkwijzen in bestuur en raad
- de definitieve (en vastgestelde) RES 1.0 is voor alle betrokken partijen uitgangspunt voor omgevingsinstrumenten zoals omgevingsvisie, omgevingsverordening en omgevingsplan, transitievisie warmte en wijkplannen
- we spreken elkaar aan op ieders bijdrage aan de RES, zoeken naar balans in 'lusten en lasten' en doen recht aan de ruimtelijke kwaliteit van de verschillende gebieden in de regio

3. Energie opwekken: opgaven

Op basis van de klimaatafspraken die in Parijs zijn gemaakt, neemt het Rijk klimaatdoelstellingen op in het landelijke Klimaatakkoord. Op dit moment worden deze nog doorgerekend. Wat zijn op basis van wat we nu weten onze opgaven? En welke ambities hebben de RES-partners?

3.1 Wat weten we nu over onze opgaven?

Er zijn twee manieren om de doelstellingen of inspanningen uit het Klimaatakkoord aan te duiden:

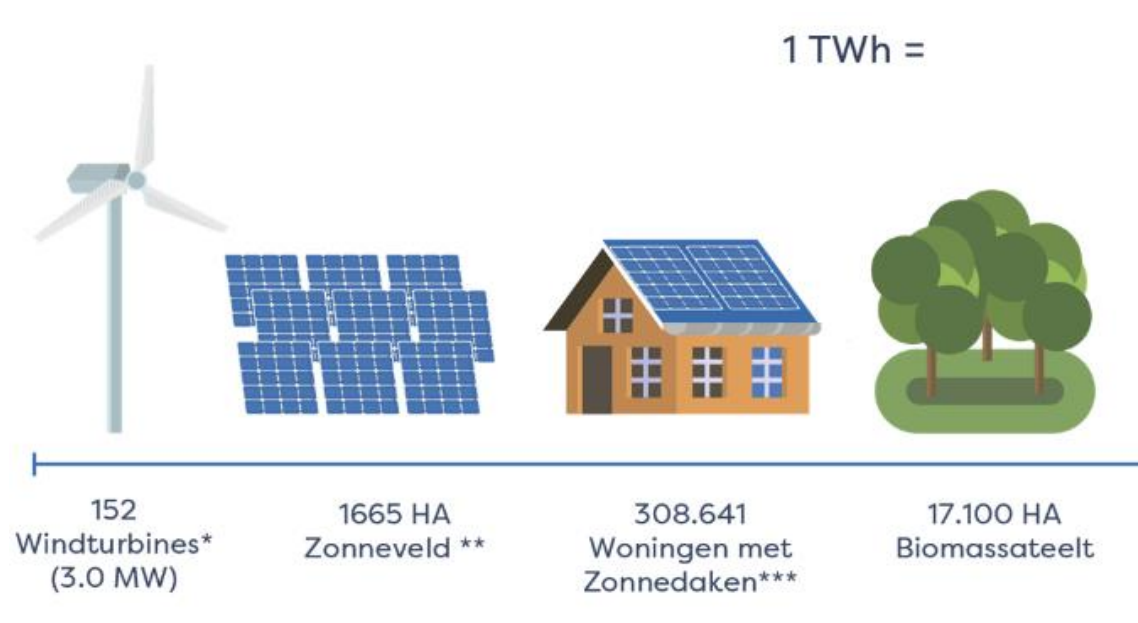
- de CO₂-uitstoot besparing in procenten (klimaatdoelstelling)
- de opwek van hernieuwbare energie of benutting van warmte in TWh (Terawattuur) (energiedoelstelling)

CO₂-uitstoot wordt door veel factoren veroorzaakt. Eén ervan is verbranding van fossiele energie. Als wij daarop besparen of die verbranding van fossiele energie vermijden, verminderen we de CO₂-uitstoot. Het is lastig om deze reductie om te rekenen naar hoeveel hernieuwbare energie we moeten opwekken en naar wat onze opgave voor warmtransitie moet zijn.

In het ontwerp-Klimaatakkoord gaat het Rijk uit van 49% minder CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 en hieraan moeten alle sectoren bijdragen. Zo moeten wij in de gebouwde omgeving in Nederland bijvoorbeeld voor 2050 7 miljoen woningen en 1 miljoen (andere) gebouwen goed isoleren en van duurzame warmte en schone elektriciteit voorzien. Dit staat los van onze regionale opgave voor de RES.

Als onderdeel van de 49% CO₂-besparing is door het Rijk berekend dat alle regio's in Nederland per jaar samen ten minste 35 TWh hernieuwbare energie op land moeten opwekken. Dit is het equivalent van ongeveer 5.000 windmolens van 3MW. Het Rijk zorgt voor een productievermogen van 49 TWh op zee in 2030.

Het kan ook zijn dat in Europees verband afspraken worden gemaakt over een hogere ambitie, bijvoorbeeld 55% minder CO₂-uitstoot. Dit heeft uiteraard impact op de landelijke én regionale opgave. Dit is nog niet gekwantificeerd in een energiedoelstelling (TWh).

Hierboven is de omvang van 1TWh weergegeven.

3.2 Ambitie provincie en het Gelders Energie Akkoord

De provincie heeft als doelstelling vastgesteld een CO₂-reductie van minimaal 55% in 2030 (ten opzichte van 1990). Deze doelstelling komt overeen met de ambitie van het Gelders Energie Akkoord. Deze ambitie is nog niet vertaald in doelstellingen voor het opwekken van hernieuwbare energie op land. Alle overheden, maatschappelijke groepen en het bedrijfsleven ondertekenden het Gelders Energie Akkoord.

3.3 Ambitie waterschappen

Waterschappen tekenden in 2013 het SER Energieakkoord voor duurzame groei en verbonden zich aan diverse maatregelen om hernieuwbare energie op te wekken (14% in 2020, 16% in 2023).

In 2016 sloot de Unie van Waterschappen met het Rijk de Green Deal Energie, om uitvoering van dit Energieakkoord te versnellen. Zo hebben waterschappen afgesproken dat zij in 2020 samen minimaal 40% van hun energiebehoefte duurzaam invullen en energieneutraal te zijn in 2025. Het waterschap Vallei en Veluwe is naar verwachting al energieneutraal in 2019.

Ook waterschap Rijn & IJssel wil in 2025 energieneutraal zijn, door zelf alle energie die het nodig heeft duurzaam op te wekken.

Waterschappen hebben eigen gronden om doelstellingen te helpen realiseren en willen hun omvangrijke duurzame warmtebronnen daarvoor inzetten.

3.4 Ambitie Cleantech Regio

De Cleantech Regio gaat voor 25% minder CO₂-uitstoot in 2023 (zie de Agenda Cleantech Regio 2023). In 2030 wil de Cleantech Regio energieneutraal zijn (Omgevingsagenda 2.0, april 2016): dat betekent dat we binnen de regio net zoveel energie duurzaam opwekken als er gebruikt wordt. De vertaling van deze ambities in 'aantallen' duurzame energie-opwekkers is op dit moment niet voorhanden.

Tijdens het maken en uitvoeren van de RES maken we onze opgave(n) steeds concreter. Dit doen we door eerst vast te stellen wat onze maximale potentie is voor duurzame opwek, om daarna te kijken wat realistisch gezien gerealiseerd kan worden tot 2030. Onze inspanning is gericht op het behalen van het gezamenlijke doel. In de RES 1.0 ligt daarbij de nadruk op grootschalige hernieuwbare opwek uit zonne- en windenergie. Waar mogelijk is er ook aandacht voor andere energiebronnen en de betekenis van de ontwikkeling van nieuwe energiedragers, zoals waterstof. Naar verwachting zullen deze technieken een steeds groter aandeel uitmaken van de opvolgende energie strategieën.

3.5 Beslispunt(en)

3.5.1 Ambitie Cleantech Regio in de RES 1.0

De 49% CO₂ emissiereductie van het landelijk Klimaatakkoord is voor de RES-regios vertaald naar een regionale bijdrage (= regionaal bod) aan de landelijke doelstelling 35 TWh. Met andere woorden: elke regio zal worden getoetst aan de bijdrage aan de hernieuwbare opwek van elektriciteit, en niet aan de CO₂ reductie. Er is en er komt geen specifieke doelstelling voor de Concept RES voor elke regio afzonderlijk. De regio bepaalt zelf wat haar ambitie is. Voor de bijdrage van de Cleantech Regio hanteren we de ambitie Energie Neutraal 2030 als uitgangspunt. Als partners die samen de RES maken spannen we ons in om die ambitie te halen. Om dit te realiseren is het noodzakelijk dat wij:

- de ambities voor de opwek van duurzame energie en warmte-aanpak kunnen waarmaken
- zicht hebben op de optimale inpassing in de regionale energie-infrastructuur
- recht kunnen doen aan de omgevingskwaliteit van de Cleantech Regio
- voldoende draagvlak hebben bij stakeholders

4. Wie doet mee en wie beslist?

Gemeenten, provincie en waterschappen beslissen over de RES. Om de klimaatdoelstellingen te halen, hebben we iedereen in de Cleantech Regio hard nodig. Inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, overheden, energiecoöperaties, netbeheerders: wat is ieders rol?

4.1 Meedenken en meesturen

In de Cleantech Regio werken ondernemers, overheden en onderwijs- en onderzoeksinstituten al intensief samen. Er zijn verschillende netwerken waarin deze O's elkaar ontmoeten en afstemmen. Hier maken we bij het ontwikkelen en uitvoeren van de RES zoveel mogelijk gebruik van. Zo is Cleantech Regio Development een motor in de Cleantech Regio, om initiatieven en ideeën die bijdragen aan de energietransitie een stap verder te brengen.

Het vormgeven van de RES doen we samen met gebiedspartijen. We nodigen verschillende stakeholders uit om mee vorm te geven aan de strategie voor het ruimtelijk inpassen van duurzame energie met maatschappelijk draagvlak. Dit doen we in de vorm van verschillende kennis- en werkbijeenkomsten.

Een voorbeeld van werkbijeenkomsten zijn ruimtelijke ateliers. In deze ateliers werken ontwerp bureaus met de deelnemers toe naar een landschappelijke kwalitatieve inpassing van duurzame energie. In de ruimtelijke ateliers visualiseren wij de ruimtelijke impact van die ambities. Ook maken we inzichtelijk waar aanpassing van lokaal, regionaal of provinciaal beleid mogelijk nodig is, om ambities waar te maken. Ruimtelijke ateliers organiseren wij op lokaal en regionaal niveau.

De deelnemers bestaan uit maatschappelijke organisaties, belangengroepen en professionele partijen. Bij de regionale ateliers zijn dit bijvoorbeeld Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer, en bij lokale ateliers bijvoorbeeld vertegenwoordigers van dorpsraden, energie coöperaties en ondernemers. Daarnaast worden thema ateliers georganiseerd die een extra verdiepingsslag maken op bepaalde onderwerpen. Uitkomsten hiervan worden weer meegenomen in de ruimtelijke ateliers. Denk hierbij aan klimaatadaptatie, grondbezit of landbouw. We geven in dit soort thema-ateliers ook de samenwerking tussen partijen vorm.

De RES kent – zoals gezegd - een beperkte doorlooptijd. Daarnaast is de opgave om duurzame energie ruimtelijk in te passen met maatschappelijk draagvlak complex. Hoe kom je tot een kwalitatief goed resultaat en organiseer je in beperkte tijd betrokkenheid? We kiezen er voor om te starten met het vormgeven van een gedegen verhaal. Waar zijn we mee bezig, waar werken we naartoe en welke mogelijkheden zien wij voor het realiseren van duurzame energie in de regio? Dit verhaal geven we vorm in de ateliers met maatschappelijke organisaties, belangengroepen en professionele partijen. Met dit verhaal gaan we in gesprek met de inwoners van de regio. Dit gesprek wordt op lokaal niveau gevoerd. Elke gemeente geeft zelf vorm aan dit gesprek. Waarbij bewoners van de buitengebieden een bijzondere positie hebben, omdat hier de ruimtelijke gevolgen van de energietransitie het meest merkbaar zijn. Hier zijn mogelijkheden om aan te sluiten bij lopende participatietrajecten van bijvoorbeeld de omgevingsvisie. Uiteindelijk komen de resultaten van de RES terug in de omgevingsvisies. Door deze werkwijze krijgt participatie goed vorm in beide processen.

Vanzelfsprekend zetten wij communicatiemiddelen in om inwoners en gebruikers van onze regio mee te nemen in wat de RES is en wat de uitvoering ervan betekent voor hun leefomgeving.

4.2 Meebeslissen

Regionaal maatwerk voor de ruimtelijke inpassing van hernieuwbare energie-opwekkers, de regionale structuur warme, opslag en infrastructuur, is een hoofdopgave in de RES. Dit raakt het omgevingsbeleid van provincie en gemeenten en het beleid van waterschappen: zij beslissen

over de RES. Ook de Strategische Board beslist mee in stuurgroep. Netbedrijf Liander heeft een adviserende rol in de Stuurgroep.

4.3 Bewaking en ondersteuning

Het Nationaal Programma RES deelt kennis en informatie met de regio's en zo nodig is er afstemming. De Stuurgroep Nationaal Programma RES adviseert en ondersteunt, maar heeft ook een bewakende rol. Deze stuurgroep kan zo nodig interveniëren of escalatie in werking zetten via het 'Huis van Thorbecke', de instrumenten uit de Wet ruimtelijke ordening en de Omgevingswet. Hoe deze escalatieprocedure eruit gaat zien, wordt in de loop van 2019 uitgewerkt.

Interventie is aan de orde als:

- de regio's samen niet komen tot minimaal 35TWh hernieuwbare elektriciteit op land
- er door de RES regio-overstijgende infrastructuurproblemen ontstaan
- een overheid niet wil deelnemen aan de RES of moeite heeft om de RES te verankeren in het omgevingsbeleid
- een RES niet tot uitvoering komt

Provincie Gelderland ondersteunt bij de RES via:

- de tafel regionale samenwerking voor afstemming (Gelders Energie Akkoord)
- ondersteuning en procesbegeleiding bij ateliers
- inventarisatie van de warmtebronnen en -vraag en het maken van modelberekeningen
- menskracht per regio

Waterschappen hebben eigen gronden om doelstellingen te helpen realiseren en willen hun omvangrijke duurzame warmtebronnen daarvoor inzetten.

Ook Cleantech Regio Development kan actief meewerken aan de ontwikkeling van de RES.

4.4 Beslispunt(en)

4.4.1 Wie beslist over de RES

Over de startnotitie en de RES 1.0 van de Cleantech Regio beslissen:

- de gemeenteraden van Apeldoorn, Brummen, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen
- provincie Gelderland
- het Algemeen Bestuur en/of dagelijks bestuur van Waterschap Vallei & Veluwe en Waterschap Rijn & IJssel
- de Strategische Board

4.4.2 Participatie

Als Cleantech Regio onderstrepen wij het belang van participatie vanaf de start van het planvormingsproces. Maatschappelijke organisaties, belangengroepen en professionele stakeholders betrekken wij bij de regionale RES-ateliers. Ideeën en beelden van inwoners halen we lokaal op, daarvoor worden lokale ateliers aangeboden. Waar mogelijk sluiten wij aan bij lokale trajecten rondom de Omgevingsvisie.

Als we in de RES 2.0 de stap maken naar concrete projecten, zetten wij in op intensievere participatie van inwoners.

4.4.3 Gemeenten betrekken stakeholders bij hun lokale beleid

Gemeenten blijven verantwoordelijk voor het betrekken van lokale stakeholders en individuele belanghebbenden bij hun omgevingsbeleid, denk aan de omgevingsvisie, het omgevingsplan en de lokale klimaat-en energieprogramma's. Datzelfde geldt voor de in 2021 vast te tellen gemeentelijke transitievisie warmte.

5. RES-ontwikkeling stap voor stap

In welke stappen en binnen welke termijn komen we in de Cleantech Regio tot een RES?

Vaststellen startnotitie: zomer 2019

De gemeenteraden van Apeldoorn, Brummen, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen stellen de startnotitie vast, net als Gedeputeerde Staten en/of Provinciale Staten, het dagelijks en algemeen bestuur van de waterschappen en de Strategische Board. Hiermee gaan deze partijen samenwerking aan om een RES te maken, stellen de ambities vast en onderschrijven de samenwerkingsafspraken.

Ondertekening Klimaatakkoord: najaar 2019

De ondertekening van het landelijke Klimaatakkoord is gepland voor najaar 2019. Om het RES proces zorgvuldig te doorlopen, is de regionale voorbereiding gestart, voorafgaand aan de ondertekening van het Klimaatakkoord.

Concept-RES: een half jaar na ondertekening van het Klimaatakkoord klaar

Binnen zes maanden nadat het Klimaatakkoord is ondertekend, moeten wij een concept-RES aanbieden. In dit concept-RES staat ons bod: hoeveel gaat de Cleantech Regio bijdragen aan de klimaatdoelstellingen? En wat is onze Regionale Structuur Warmte?

De stuurgroep (zie hoofdstuk 6) stelt de concept-RES op en biedt deze voor toetsing aan, aan de Nationale Stuurgroep RES. Ook legt de stuurgroep het concept RES ter vaststelling voor aan colleges, Gedeputeerde Staten en het dagelijks bestuur van de waterschappen, met het advies dit ter consultatie voor te leggen aan gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van de waterschappen.

De concept-RES wordt afgestemd op de aangrenzende regio's met name voor de (regio)grensoverstijgende consequenties voor de energie-infrastructuur en voor de ruimtelijke structuur.

Definitieve RES 1.0: een jaar na ondertekening van het Klimaatakkoord klaar

De Nationale Stuurgroep RES telt alle biedingen van de dertig regio's bij elkaar op, kijkt of de nationale doelstelling van 35TWh gehaald wordt en of regio's voldoende rekening houden met hun potentie. Zo niet, dan zal de Nationale Stuurgroep RES wellicht kunnen aangeven wat regio's aanvullend moeten doen. De toedelingssystematiek hiervoor wordt door de koepelorganisaties (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen) gemaakt.

Als de Nationale Stuurgroep RES akkoord is met het concept-RES van de Cleantech Regio, dan wordt de RES definitief, na besluitvorming door gemeenteraden, provincie, besturen van waterschappen en de Strategische Board.

In de definitieve RES 1.0 staan dan de definitieve resultaten die wij willen en moeten boeken en verschillende scenario's en plannen daarvoor. Wij stemmen de definitieve RES 1.0 af met omliggende regio's.

RES actualiseren: tweejaarlijks

We werken doorlopend aan de RES en de bijbehorende uitvoeringsprogramma's en actualiseren de RES in elk geval eens per twee jaar. Voortschrijdend inzicht op het gebied van energiebesparing, nieuwe bronnen, opslag of dragers voor duurzame energie worden dan meegenomen.

6. Organisatie en communicatie

De RES vraagt om nauwe samenwerking tussen gemeenten, provincie, waterschappen, netbeheerders en andere stakeholders. Omdat de RES binnen één jaar na ondertekening van het Klimaatakkoord klaar moet zijn, is een organisatie nodig die snel en adequaat kan schakelen.

6.1 Organisatiestructuur

Stuurgroep

De stuurgroep bestaat uit de portefeuillehouders energie van de gemeenten, de gedeputeerde van provincie Gelderland, de Strategische Board van de Cleantech Regio en de waterschappen. Netbeheerder Liander is adviseur.

De stuurgroep zorgt voor bestuurlijke afstemming en is verantwoordelijk voor het RES-proces. Wij betrekken de portefeuillehouders ruimtelijke ordening bij het RES-proces, omdat de RES geborgd moet worden in het omgevingsbeleid.

Kerngroep

De kerngroep bestaat uit de ambtelijke procesleider, de communicatieadviseur, de omgevingsmanager en de begeleider van de ateliers. Provincie Gelderland heeft een adviserende rol.

De kerngroep zorgt ervoor dat het RES-proces goed loopt en bewaakt de voortgang.

Coördinatiegroep

De coördinatiegroep bestaat uit de ambtelijk procesleider, medewerkers duurzaamheid van de gemeenten, provincie en waterschappen, Strategische Board van de Cleantech Regio en netbeheerder Liander.

De coördinatiegroep zorgt voor ambtelijke voorbereiding van besluitvorming, bewaakt de voortgang daarvan en coördineert activiteiten in de eigen 'achterbanorganisatie'. Zo betrekken de leden medewerkers die betrokken zijn bij het (omgevings)beleid.

Managementgroep

De managementgroep bestaat uit de managers van gemeenten en vertegenwoordigers van provincie, waterschappen en netbeheerder Liander.

De managementgroep bewaakt de borging van inzet van medewerkers vanuit de gemeenten en de inhoudelijke borging van beleid in de eigen organisaties.

Themagroepen

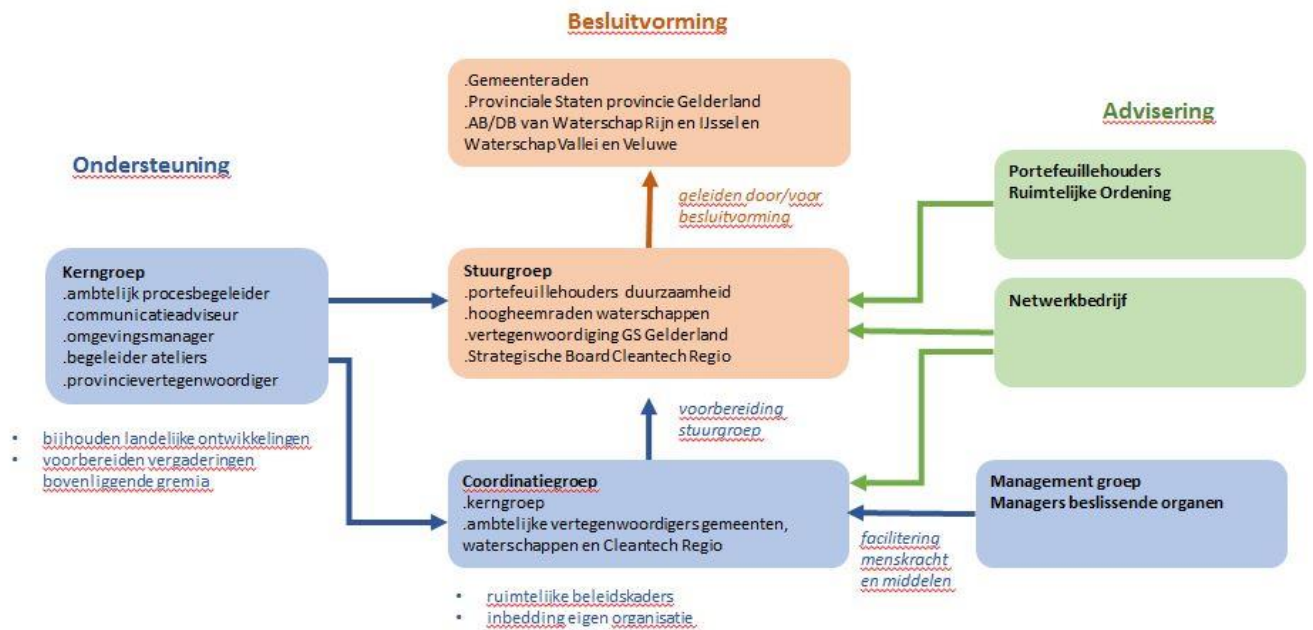
Om de RES goed te ontwikkelen en uit te voeren, is expertise van de RES-partners nodig. Denk alleen al aan effectieve communicatie richting alle doelgroepen. Hiervoor is een themagroep communicatie ingericht.

Zo worden zo nodig ook voor andere thema's themagroepen ingericht, in elk geval voor ruimtelijke ordening.

SAMEN NAAR EEN SCHONE TOEKOMST

Het organisatieschema is in onderstaande figuur gevisualiseerd

6.2 Communicatie

Goede informatie en communicatie is noodzakelijk om de RES succesvol te maken en uit te voeren. De centrale communicatieregie is in handen van de Cleantech Regio, die de algemene, regio-brede communicatie en RES-huisstijl verzorgt, ook naar inwoners. De omgevingsmanager die verantwoordelijk is voor stakeholderbeleid, heeft een aansturende rol.

Er komt een regionaal communicatieplan, waaraan de leden van de themawerkgroep hun bijdrage leveren, net als communicatiemedewerkers van de waterschappen (de themawerkgroep bestaat uit communicatiemedewerkers van alle gemeenten, provincie en de Cleantech Regio).

Alle RES-partners blijven verantwoordelijk voor communicatie over RES binnen hun eigen organisatie en inwoners. De Cleantech Regio ondersteunt daarbij.

6.3 Inzet middelen

De provincie heeft een omgevingsmanager en de begeleider van de ateliers en de inzet van ontwerp bureaus beschikbaar gesteld en zorgt voor input voor de Regionale Structuur Warmte..

Het Rijk stelt niet alleen ondersteuning en instrumenten beschikbaar, maar heeft landelijk ook 15 miljoen euro uitgetrokken voor de begeleiding van de RES-processen, waarvan 12 miljoen direct beschikbaar is voor de regio's (een verdeelsleutel is nog niet bekend). Met deze middelen zou de Cleantech Regio 3 tot 4 fte kunnen inzetten.

Van gemeenten, provincie, waterschappen en de netbeheerder wordt extra 5 tot 6 fte aan ambtelijke inzet gevraagd voor de thema's communicatie, duurzaamheid en ruimtelijke ordening.

Bijlage: Handreiking RES

Bij het ontwerp-Klimaatakkoord verscheen ook een landelijke handreiking voor regio's voor het maken van een RES. Hierin staan ook de spelregels voor de regio's. Deze startnotitie is uiteraard gebaseerd op deze handreiking. Bij het definitieve Klimaatakkoord komt ook een definitieve handreiking. Lees de handreiking op https://vng.nl/files/vng/handreiking_res_versie_21-12-2018.pdf

Cleantech Regio

Postbus 120
7390 AC Twello
0571-279880

www.cleantechregio.nl
info@cleantechregio.nl